

12 Memor esto, quoniam mors non tardat, & testamentum inferorum quia demonstratum est tibi: testamentum enim hujus mundi morte morietur.

* Tob. 4.
7. *Sapra* 4.
1c. *Luc.*
1b. 9.
13 * Ante mortem benefac amico tuo, & secundum vires tuas exporrigenas da pauperi.

14 Non defrauderis a die bono, & particula boni doni non te prætereat.

15 Nonne aliis relinques dolores & labores tuos in divisione fortis:

16 Da, & accipe, & justifica animam tuam.

17 Ante obitum tuum operare justitiam: quoniam non est apud inferos invenire cibum.

* *Isai.* 47.
6. *Jac.* L.
1c.
1. *Pet.* I.
24.
18 * Omnis caro sicut scœnum veterascet, & sicut folium fructificans in arbore viridi.

19 Alia generantur, & alia dejiciuntur: sic generatio carnis & sanguinis, alia finitur, & alia nascitur.

20 Omne opus corruptibile in fine deficiet: & qui illud operatur, ibit cum illo.

21 Et omne opus electum justificabitur: & qui operatur illud, honorabitur in illo.

* *Psalm.*
7. 2.
22 * Beatus vir, qui in sapientia morabitur, & qui in justitia sua meditabitur, & in sensu cogitabit circumspeditionem Dei.

23 Qui excogitat vias illius in corde suo, & in absconditis suis intelligens, vadens post illam quasi investigator, & in viis illius consistens:

24 Qui respicit per fenestras illius, & in januis illius audiens:

25 Qui requiescit juxta domum illius, & in parietibus illius figens palum statuet casulam suam ad manus illius, & requiescent in casula illius bona per ævum;

26 Statuet filios suos sub tegmine illius, & sub ramis ejus morabitur.

27 Protegetur sub tegmine illius a fervore, & in gloria ejus requiescet.

CAPUT XV.

Beatus qui in timore Dei aptat se ad sapientiam, quam stulti & mendaces non assequuntur: peccata Deo non sunt ascribenda, sed homini qui ab illo

illo conditus est libero arbitrio, propositis præceptis, quæ servare poterat: Dei oculis omnia nuda sunt.

1 Qui timet Deum, facit bona: & qui continens est justitiæ, apprehendet illam,

2 Et obviabit illi quasi mater honorificata, & quasi mulier a virginitate suscipiet illum.

3 Cibabit illum pane vitæ & intellectus, * & *Joan.* 4. aqua sapientiæ salutaris potabit illum: & firmabitur in illo, & non flectetur:

4 Et continebit illum, & non confundetur: & exalabit illum apud proximos suos,

5 Et in medio Ecclesiæ aperiet os ejus, & adimplebit illum spiritu sapientiæ & intellectus, & stola gloriæ vestiet illum.

6 Jucunditatem & exultationem thesaurizabit super illum, & nomine æterno hæreditabit illum,

7 Homines stulti non apprehendent illam, & homines sensati obviabunt illi, homines stulti non videbunt eam: longe enim abest a superbia & dolo.

8 Viri mendaces non erunt illius memores: & viri veraces invententur in illa, & successum habebunt usque ad inspectionem Dei.

9 Non est speciosa laus in ore peccatoris:

10 Quoniam a Deo profecta est sapientia, sapientiæ enim Dei astabit laus, & in ore fideli abundabit, & dominator dabit eam illi.

11 Non dixeris: Per Deum abest: quæ enim odit, ne feceris.

12 Non dicas: ille me implanavit: non enim necessarii sunt ei homines impii.

13 Omne execrumentum erroris odit Dominus, & non erit amabile timentibus eum.

14 Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui.

15 Adjecit mandata & præcepta sua:

16 * Si volueris mandata servare, conserva-
bunt te, & in perpetuum fidem placitam facere. *Matth.* 19. 17.

17 Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam.

18 * Ante hominem vita & mors, bonum & *Jer.* 21. 8. malum: quod placuerit ei, dabitur illi:

19 Quoniam multa sapientia Dei, & fortis in potentia, videns omnes sine intermissione.

* *Psalm.* 20 * Oculi Domini ad timentes eum, & ipsi agnoscit omnem operam hominis.

21 Nemini mandavit impie agere, & nemini dedit spatium peccandi:

22 Non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium & inutilium.

CAPUT XVI.

Non exultandum in filiis impiis: de ira Dei in malos & misericordia in bonos: magna sunt operum misericordiae merita: Dei cognitioni ac iudicio nemo se potest subtrahere, cujus opera sunt ab homine inscrutabilia.

1 **N**E jucunderis in filiis impiis, si multiplicentur: nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis.

2 Non credas vitae illorum, & ne respexeris in labores eorum.

3 Melior est enim unus timens Deum, quam mille filii impij.

4 Et utile est mori sine filiis, quam relinquere filios impios.

5 Ab uno sensato inhabitabitur patria, tribus impiorum deferetur.

6 Multa talia vidit oculus meus, & fortiora horum audivit auris mea.

* *Infra* 7 * In synagoga peccantium exardebit ignis, & in gente incredibili exardescit ira.

* *Gen.* 8 * Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes, qui destructi sunt confidentes suae virtuti:

9 Et non pepercit peregrinationi Loth, & exoratus est eos prae superbia verbi illorum.

10 Non misertus est illis, gentem totam perdens, & extollentem se in peccatis suis.

* *Nam. 14.* 11 * Et sicut sexcenta millia peditum, qui congregati sunt in duritia cordis sui: & si unus fuisset cervicatus, mirum, si fuisset immunis.

12 Misericordia enim & ira est cum illo. Potens exoratio, & effundens iram:

13 Se-

13 Secundum misericordiam suam, sic correctio illius hominem secundum opera sua iudicat.

14 Non effugiet in rapina peccator, & non retardabit sufferentia misericordiam facientis.

15 Omnis misericordia faciet locum * unicuique. *Rom.* secundum meritum operum suorum, & secundum intellectum peregrinationis ipsius.

16 Non dicas: A Deo abscondar, & ex summo quis mei memorabitur?

17 In populo magno non agnoscor: quae est enim anima mea in tam immensa creatura?

18 Ecce caelum, & caeli caelorum, abyssi, & universa terra, & quae in eis sunt, in conspectu illius commovebuntur,

19 Montes simul, & colles, & fundamenta terrae, cum conspexerit illa Deus, tremore concutientur.

20 Et in omnibus his insensatum est cor: & omne cor intelligitur ab illo:

21 Et vias illius quis intelligit, & procellam, quam nec oculus videbit hominis?

22 Nam plurima illius opera sunt in absconditis: sed opera iustitiae ejus quis enuntiabit, aut quis sustinebit? Longe enim est testamentum a quibusdam, & interrogatio omnium in consummatione est.

23 Qui minoratur corde, cogitat inania: & vir imprudens, & errans cogitat stulta:

24 Audi me fili, & disce disciplinam sensus, & in verbis meis attende in corde tuo,

25 Et dicam in aequitate disciplinam, & scrupulose enarrare sapientiam: & in verbis meis attende in corde tuo, & dico in aequitate spiritus virtutes, quas posuit Deus in opera sua ab initio, & in veritate enuntio scientiam ejus.

26 In iudicio Dei opera ejus ab initio, & ab institutione ipsorum distinctas partes illorum, & initia eorum in gentibus suis.

27 Ornavit in aeternum opera illorum, necessarierunt, nec laboraverunt, & non destiterunt ab operibus suis.

28 Unusquisque proximum sibi non angustabit usque in aeternum,

29 Non

- 29 Non sis incredibilis verbo illius.
 30 Post hæc Deus in terram respexit, & implevit illam bonis suis.
 31 Anima omnis vitalis denunciavit ante faciem ipsius, & in ipsam iterum reversio illorum.

CAPUT XVII.

Creatio primorum parentum, donaque ipsis collata ac præcepta proposita; distinctio generis humani in varias nationes, quibus rectores præposuit, illosque & ipsorum opera universa perpetuo intuetur: virtus elemosynæ: exhortatur peccatores ad penitentiam, dum sani sunt, proposita Dei misericordia.

Gen. 1.
27. &
5. I.

- 1 Deus creavit de terra hominem, & secundum
 * imaginem suam fecit illum.
 2 Et iterum convertit illum in ipsam, & secundum se vestivit illum virtute.
 3 Numerum dierum, & tempus dedit illi, & dedit illi potestatem eorum, quæ sunt super terram.
 4 Posuit timorem illius super omnem carnem, & dominatus est bestiarum & volatilium.
 5 * Creavit ex ipso adjutorium simile sibi: consilium, & linguam, & oculos, & aures, & cor dedit illis excogitandi: & disciplina intellectus replevit illos.
 6 Creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum, & mala & bona ostendit illis.
 7 Posuit oculum suum super corda illorum, ostendere illis magnalia operum suorum,
 8 Ut nomen sanctificationis collaudent: & gloriari in mirabilibus illius, ut magnalia enarrent operum ejus.
 9 Addidit illis disciplinam, & legem vitæ hæreditavit illos.
 10 Testamentum æternum constituit cum illis, & justitiam & judicia sua ostendit illis.
 11 Et magnalia honoris ejus vidit oculus illorum, & honorem vocis audierunt aures illorum & dixit illis: Attendite ab omni iniquo.
 12 Et mandavit illis unicuique de proximo suo.

* Gen.
2. 18.

13 Viæ

13 Viæ illorum coram ipso sunt semper, non sunt absconsa ab oculis ipsius.

14 * In unamquamque gentem præposuit rectorem: * Rom.
13. 1.

15 Et pars Dei, Israel facta est manifesta.

16 Et omnia opera illorum velut sol in conspectu Dei. & oculi ejus sine intermissione inspicientes in viis eorum.

17 Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem illorum, & omnes iniquitates eorum in conspectu Dei.

18 * Elemosyna viri quasi signaculum cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam confer- * Insa.
29. 16.

19 * Et postea resurget, & retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipsorum, & convertet in interiores partes terræ. * Math.
25. 35.

20 Penitentibus autem dedit viam justitiæ, & confirmavit deficientes sustinere, & destinavit illis fortem veritatis.

21 Convertere ad Dominum, & relinque peccata tua:

22 Precare ante faciem Domini, & minue offencicula.

23 Revertere ad Dominum, & avertere ab iniuria tua, & nimis odito execrationem:

24 Et cognosce justitias & judicia Dei, & sta in sorte propositionis, & orationis altissimi Dei.

25 In partes vade sæculi sancti, * cum vivis * Psalm.
6. 6.
Isa. 28.

26 Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil, perit confessio.

27 Confiteberis vivens, vivus & sanus confiteberis, & laudabis Deum, & gloriaberis in miserationibus illius.

28 Quam magna misericordia Domini, & propitiatio illius convertentibus ad se!

29 Nec enim omnia possunt esse in hominibus, quoniam non est immortalis filius hominis, & in vanitate malitiæ placuerunt.

30 Quid lucidius sole? & hic deficiet. Aut quid

quid nequius, quam quod excogitavit caro & sanguis? & hoc arguetur.

31 Virtutem altitudinis cœli ipse conspiciat: & omnes homines terra & cinis.

CAPUT XVIII.

Dei magnalia homini inscrutabilia: hominis miseria, & Dei erga illum miseratio: proximo miserandum: quomodo infirmus se habere debeat: quomodo sit orandum; considerandum Dei iudicium, & a propriis concupiscentiis discedendum.

Gen. 1. 1. **Q**ui vivit in æternum, creavit omnia simul. Deus solus iustificabitur, & manet invictus rex in æternum.

2 Quis sufficit enarrare opera illius?

3 Quis enim investigabit magnalia ejus?

4 Virtutem autem magnitudinis ejus quis enuntiabit? aut quis adjiciet enarrare misericordiam ejus?

5 Non est minuere, neque adicere, nec est invenire magnalia Dei.

6 Cum consummaverit homo, tunc incipiet: & cum quieverit, aperiabitur.

7 Quid est homo, & quæ est gratia illius? & quid est bonum, aut quid nequam illius?

* Psal. 89. 10. 8 * Numerus dierum hominum ut multum centum anni: quasi gutta aquæ maris deputati sunt: & sicut calculus arenæ, sic exigui anni in die ævi.

9 Propter hoc patiens est Deus in illis, & effundit super eos misericordiam suam.

10 Vidit præsumptionem cordis eorum, quoniam mala est, & cognovit subversionem illorum, quoniam nequam est.

11 Ideo adimplevit propitiationem suam in illis, & ostendit eis viam æquitatis.

12 Miseratio hominis circa proximum suum: misericordia autem Dei super omnem carnem.

1 Qui misericordiam habet, docet, & erudit quasi pastor gregem suum.

14 Miseretur excipientis doctrinam miseratio- nis, & qui festinat in iudiciis ejus.

15 Fili, in bonis non des querelam, & in omni dato non des tristitiam verbi mali.

16 Nonne

16 Nonne ardorem refrigerabit ros? sic & verbum melius quam datum.

17 Nonne ecce verbum super datum bonum? sed utraque cum homine iustificato.

18 Stultus acriter improperabit: & datus indisciplinati tabescere facit oculos.

19 Ante iudicium para justitiam tibi, & antequam loquaris, disce.

20 Ante languorem adhibe medicinam, * & ante iudicium interroga teipsum, & in conspectu Dei invenies propitiationem. * 1. Cor. 11. 28.

21 Ante languorem humilia te, & in tempore infirmitatis ostende conversationem tuam.

22 * Non impediaris orare semper, & ne verearis usque ad mortem iustificari: quoniam merces Dei manet in æternum. * Lucæ 18. 1. 1. Theff. 5. 1.

23 Ante orationem præpara animam tuam: & noli esse quasi homo, qui tentat Deum. * Supr. 7. 18.

24 * Memento iræ in die consummationis, & tempus retributionis in conversatione faciei. * Supr. 11. 27.

25 * Memento paupertatis in tempore abundantiae, & necessitatum paupertatis in die divitiarum.

26 A mane usque ad vesperam immutabitur tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei.

27 Homo sapiens in omnibus metuet, & in diebus delictorum attendet ab inertia.

28 Omnis astutus agnoscit sapientiam, & inveniendi eam dabit confessionem.

29 Sensati in verbis & ipsi sapienter egerunt: & intellexerunt veritatem & justitiam, & impleverunt proverbialia & iudicia. * Rom. 6. 12-13. 14.

30 * Post concupiscentias tuas non eas, & a voluntate tua avertere.

31 Si præstes animæ tuæ concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis.

32 Ne oblecteris in turbis nec in modicis: asidua enim est commissio illorum.

33 Ne fueris mediocris in contentione ex fœnore, & est tibi nihil in sacco: eris enim invidus vitæ tuæ.

CAPUT XIX.

De vino, luxuria, loquacitate, cito credente, gau-

gaudente super iniquitate, odiente correptionem, exultante in malitia, discretionem in verbis servanda, correptione, fidei humilitate, & laude tacentis.

1 **O** Perarius ebriofus, non locupletabitur: & qui spernit modica, paulatim decidet.

* Gen. 10. 2 * Vinum & mulieres apostatate faciunt sapientes, & arguent sensatos:

3: Reg. 11. 1. 2 Et qui se jungit fornicariis, erit nequam: putredo & vermes hereditabunt illum, & extolletur in exemplum majus, & tolletur de numero anima ejus.

* Jos. 15. & 22. 11. 4 * Qui credit cito, levis corde est, & minorabitur: & qui delinquit in animam suam, infuper habebitur.

5 Qui gaudet iniquitate, denotabitur: & qui odit correptionem, minuetur vita: & qui odit loquacitatem, extinguit malitiam.

6 Qui peccat in animam suam, poenitebit: & qui juvatur in malitia, denotabitur.

7 Ne iteres verbum nequam & durum, & non minora eris.

8 Amico & inimico noli narrare sensum tuum: & si est tibi delictum, noli denudare.

9 Audiet enim te & custodiet te, & quasi defendens peccatum odiet te, & sic aderit tibi semper.

10 Audisti verbum adversus proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet.

11 A facie verbi parturit fatuus, tanquam gemitus partus infantis.

12 Sagitta infixata femori carnis, sic verbum in corde stulti.

* Lev. 19. 7. 18. 17. 13 * Corripe amicum, ne forte non intellexerit, & dicat: Non feci: aut si fecerit, ne iterum addat facere.

14 Corripe proximum, ne forte non dixerit: & si dixerit, ne forte iteret.

15 Corripe amicum: sæpe enim fit commissio.

16 Et non omni verbo credas. Est qui labitur lingua, sed non ex animo.

17 *

17 * Quis est enim qui non deliquerit in lingua? *Jac. 3. 3.* Corripe proximum, antequam commineris.

18 Et da locum timori Altissimi: quia omnis sapientia timor Dei, & in illa timere Deum, & in omni sapientia dispositio legis.

19 Et non est sapientia nequitiae disciplina: & non est cogitatus peccatorum prudentia.

20 Est nequitia, & in ipsa execratio: & est infipiens, qui minuit sapientia.

21 Melior est homo, qui minuit sapientia, & deficiens sensu in timore, quam qui abundat sensu, & transgreditur legem Altissimi.

22 Est solertia certa, & ipsa iniqua.

23 Est est qui emittit verbum certum enarrans veritatem. Est qui nequiter humiliat se, & interiora ejus plena sunt dolo:

24 Et est, qui se nimium submittit a multa humilitate: & est, qui inclinat faciem suam, & fingit se non videre, quod ignoratum est:

25 Et si ab imbecillitate virium vetetur peccare, si invenerit tempus malefaciendi, malefaciet.

26 Ex visu cognoscitur vir, & ab occurso faciei cognoscitur sensatus.

27 Amictus corporis & risus dentium, & ingressus hominis enuntiant de illo.

28 Est correptio mendax in ira contumeliosus: & est iudicium, quod non probatur esse bonum: & est tacens, & ipse est prudens.

CAPUT XX.

De correptione, & correpti poenitentia: de tacente, & loquace: de domo sapientis, & fatui: de falsa promissione, & mendacio: de sapiente qui placet magnatis: de donis non accipiendis, & sapientia abscondita.

1 **Q**uam bonum est arguere, quam irasci, & confitentem in oratione non prohibere!

2 Concupiscentia spadonis devirgineabit juvenulam:

3 Sic qui facit per vim iudicium iniquum.

4 Quam bonum est correptum manifestare poenitentiam! sic enim effugies voluntarium peccatum.

Tom. III.

Hh

5 Est

- 5 Est tacens, qui invenitur sapiens: & est odibilis, qui procaax est ad loquendum.
- 6 Est tacens non habens sensum loquelæ: & est tacens sciens tempus aptum.
- 7 Homo sapiens tacebit usque ad tempus: lascivus autem, & imprudens non servabunt tempus.
- 8 Qui multis utitur verbis, lædet animam suam: & qui potestatem sibi sumit injuste, odietur.
- 9 Est processio in malis viro indisciplinato, & est inventio in detrimentum.
- 10 Est datum, quod non est utile: & est datum, cuius retributio duplex.
- 11 Est propter gloriam minoratio: & est qui ab humilitate levabit caput.
- 12 Est qui multa redimat modico pretio: & restituens ea in septuplum.
- 13 Sapiens in verbis seipsum amabilem facit: gratiæ autem fatuorum effundentur.
- 14 Datus insipientis non erit utilis tibi: oculi enim illius septemplices sunt.
- 15 Exigua dabit, & multa improperabit: & apertio oris illius inflammatio est.
- 16 Hodie fœneratur quis, & cras expetit: odibilis est homo hujusmodi.
- 17 Fatuo non erit amicus, & non erit gratia bonis illius.
- 18 Qui enim edunt panem illius: falsæ linguæ sunt. Quoties, & quanti iridebunt eum?
- 19 Neque enim quod habendum erat, directo sensu distribuit: similiter & quod non erat habendum.
- 20 Lapsus falsæ linguæ, quasi qui in pavimento cadens: sic casus malorum festinanter veniet.
- 21 Homo acharis quasi fabula vana, in ore indisciplinatorum assidua erit.
- 22 Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dicit illam in tempore suo.
- 23 Est qui vetatur peccare præ inopia, & in requie sua stimulabitur.
- 24 Est qui perdet animam suam præ confusione, & ab imprudenti persona perdet eam: persona autem acceptione perdet se.

25 Est

- 25 Est qui præ confusione promittit amico, & lucratus est cum inimicum gratis.
- 26 Opprobrium nequam in homine mendacium, & in ore indisciplinatorum assidue erit.
- 27 Potior fur quam assiduitas viri mendacis. Perditionem autem ambo hæreditabunt.
- 28 Mores hominum mendacium sine honore; & confusio illorum cum ipsis sine intermissione.
- 29 Sapiens in verbis producet seipsum, & homo prudens placebit magnatis.
- 30 Qui operatur terram suam, inaltabit acervum frugum: & qui operatur iustitiam, ipse exaltabitur: qui vero placet magnatis, effugiet iniquitatem.
- 31 * Xenia & dona excæcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore avertit correptiones eorum. * Exod. 23. 8. Dent. 16. 19. Infyn. 41. 17.
- 32 * Sapientia absconsa & thesaurus invisus: quæ utilitas in utrisque?
- 33 Melior est, qui celat insipientiam suam, quam homo qui abscondit sapientiam suam.

CAPUT XXI.

Docet fugiendum peccatum; primum in genere, deinde in specie productis variis peccatis.

- 1 **F**illi, peccasti? non adjicias iterum: sed & de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur.
- 2 Quasi a facie colubri fuge peccata: & si accesseris ad illa, suscipient te.
- 3 Dentes leonis, dentes ejus, interficientes animas hominum.
- 4 Quasi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas.
- 5 Objurgatio & injuriæ annullabunt substantiam: & domus, quæ nimis locuples est, annullabitur superbia: sic substantia superbi eradicabitur.
- 6 Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures ejus perveniet, & iudicium festinato adveniet illi.
- 7 Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris: & qui timet Deum, convertetur ad cor suum.

H h 2

8 No.

8 Notus a longe potens lingua audaci: & sensatus scit labi se ab ipso.

9 Qui ædificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hyeme.

* Supra
16. 7.

10 * Stupa collecta synagoga peccantium, & consummatio illorum flamma ignis.

11 Via peccantium complanata lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ.

12 Qui custodit iustitiam, continebit sensum ejus.

13 Consummatio timoris Dei, sapientia & sensus.

14 Non erudietur, qui non est sapiens in bono.

15 Est autem sapientia, quæ abundat in malo: & non est sensus, ubi est amaritudo.

16 Scientia sapientis, tanquam inundatio abundabit, & consilium illius sicut fons vitæ permanet.

17 Cor fatui quasi vas contractum, & omnem sapientiam non tenebit.

18 Verbum sapiens quodcumque audierit scius laudabit, & ad se adjiciet: audivit luxuriosus, & displicebit illi, & projiciet illud post dorsum suum.

19 Narratio fatui quasi farcina in viâ. Nam in labiis sensati invenietur gratia.

20 Os prudentis quæritur in ecclesia, & verba illius cogitabant in cordibus suis.

21 Tanquam domus exterminata, sic fatuo sapientia: & scientia insensati inenarrabilia verba.

22 Compedes in pedibus, stulto doctrina, & quasi vincula manuum super manum dexteram.

23 Fatuus in risu exultat vocem suam: vir autem sapiens vix tacite ridebit.

24 Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quasi brachiale in brachio dextero.

25 Pes fatui facilis in domum proximi: & homo peritus confundetur a persona potentis.

26 Stultus a fenestra respiciet in domum: vir autem eruditus foris stabit.

27 Stultitia hominis auscultare per ostium: & prudens gravabitur contumelia.

28 Labia imprudentium stulta narrabunt: verba autem prudentium statim ponderabuntur.

29 In

29 In ore fatuorum cor illorum: & in corde sapientium os illorum.

30 Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam.

31 Sufurro coinquinabit animam suam, & in omnibus odietur: & qui cum eo manserit, odiosus erit. Tacitus & sensatus honorabitur.

CAPUT XXII.

De lapidatione pigri, filio indisciplinato, filiaque fatua, musica in luctu, docente fatuum, mortuo plorando; cum stulto non loquendum; de corde stulti actimidi; de servanda fide cum amico, & oris custodia.

1 IN lapide luteo lapidatus est piger, & omnes loquentur super aspersionem illius.

2 De stercore boum lapidatus est piger: & omnis qui tetigerit eum, excutiet manus.

3 Confusio patris est de filio indisciplinato: filia autem in deminatione fiet.

4 Filia prudens hæreditas viro suo. Nam quæ confundit, in contumeliam fit genitoris.

5 Patrem & virum confundit audax, & ab impiis non minorabitur: ab utrisque autem inhorabitur.

6 Musica in luctu importuna narratio: flagella & doctrina in omni tempore sapientia.

7 Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam.

8 Qui narrat verbum non audienti, quasi qui excitat dormientem de gravi somno.

9 Cum dormiente loquitur qui enarrat stulto sapientiam, & in fine narrationis dicit: Quis est hic?

10 * Supra mortuum plora, defecit enim lux ejus: & supra fatuum plora, defecit enim sensus.

* Infra.
38. 16.

11 Modicum plora supra mortuum, quoniam requievit.

12 Nequissimi enim nequissima vita super mortem fatui.

13 * Luctus mortui septem dies: fatui autem & impij omnes dies vitæ illorum.

* Gen.
50. 10.

14 Cum stulto ne multum loquaris, & cum insensato ne abieris.

H h 3

15

15 Serva te ab illo, ut non molestiam habeas & non coinquinaberis peccato illius.

16 Desiste ab illo, & invenies requiem, & non accideris in stultitia illius.

* Prov.
27. 3.

17 Super plumbum quid gravabitur? & quod illi aliud nomen quam fatuus?

18 * Arenam, & salem, & massam ferri facilius est ferre, quam hominem imprudentem, & fatuum, & impium.

19 Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificii non dissolvetur: sic & cor confirmatum in cogitatione consilii.

20 Cogitatus sensati in omni tempore, metu non depravabitur.

21 Sicut pali in excelsis, & cæmenta sine impensa posita contra faciem venti non permanent.

22 Sic & cor timidum in cogitatione stulticontra impetum timoris non resistit.

23 Sicut cor trepidum in cogitatione fatui, omni tempore non metuet, sic & qui in præceptis Dei permanet semper.

24 Pungens oculum deducit lacrymas: & qui pungit cor, profert sensum.

25 Mittens lapidem in volatilia, dejiciet illa: sic & qui convitiatur amico, dissolvit amicitiam.

26 Ad amicum etsi produxeris gladium, non desperes: est enim regressus. Ad amicum

27 Si aperueris os triste, non timeas. Est enim concordatio: excepto convitio, & improprio, & superbia, & mysterii revelatione, & plaga dolosa: in his omnibus effugiet amicus.

28 Fidem posside cum amico in paupertate illius, ut & in bonis illius læteris.

29 In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, ut & in hereditate illius coheres sis.

30 Ante ignem camini vapor, & fumus ignis inalatur: sic & ante sanguinem maledicta, & contumeliæ, & minæ.

31 Amicum salutare non confundar, a facie illius non me abscondam: & si mala mihi evenerint per illum, sustinebo.

* Psal.
147. 3.

32 Omnis qui audiet, cavebit se ab eo.

33 * Quis dabit ori meo custodiam, & super la-

bia mea signaculum certum, ut non cadam ab ipsis, & lingua mea perdat me?

CAPUT XXIII.

Oratio adversus superbiam, gulam & luxuriam consuetudo jurandi vitanda, & indisciplinatus sermo afferens improprium: duo genera in peccato abundantia, & tertium adducens iram: confutatio hominis ad peccandum se hortantis, de peccatis in adulterio concurrentibus, & laude timoris Domini.

1 Domine pater, & dominator vitæ meæ, ne derelinquas me in consilio eorum: nec finas me cadere in illis.

2 Quis superponet in cogitatu meo flagella, & in corde meo doctrinam sapientiæ, ut ignorantibus eorum non parcant mihi, & non appareant delicta eorum,

3 Et ne adincrefcant ignorantia meæ, & multiplicentur delicta mea, & peccata mea abundant & incidam in conspectu adversariorum meorum, & gaudeat super me inimicus meus?

4 Domine pater, & Deus vitæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu illorum.

5 Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, & omne desiderium averte a me.

6 Aufer a me ventris concupiscentias, & concubitus concupiscentiæ ne apprehendant me, & animæ irreverenti & infructuæ ne tradas me.

7 Doctrinam oris audite filii: & qui custodierit illam, non periet labiis, nec scandalizabitur in operibus nequissimis.

8 In vanitate sua apprehenditur peccator, & superbus & maledicus scandalizabitur in illis.

9 Jurationi non assuescat os tuum, multi enim casus in illa.

10 Nominatio vero Dei non sit assidua in ore tuo, & nominibus Sanctorum non admiscearis: quoniam non eris immunis ab eis.

11 Sicut enim fervus interrogatus assidue, a livore non minuitur, sic omnis jurans, & nominans, in toto a peccato non purgabitur.

12 Vir multum jurans, implebitur iniquitate, & non discedet a domo illius plaga.

13 Et si frustraverit, delictum illius super ipsum

sum erit: & si diffimulaverit, delinquit dupliciter.

14 Et si in vacuum juraverit, non justificabitur: replebitur enim retributione domus illius.

15 Est & alia loquela contraria morti, non inveniatur in hæreditate Jacob.

16 Etenim a misericordibus omnia hæc auferentur, & in delictis non volutabuntur.

17 Indisciplinatæ loquelæ non assuescat os tuum: est enim in illa verbum peccati.

18 Memento patris & matris tuæ, in medio enim magnatorum confisisti;

19 Ne forte obliviscatur te Deus in conspectu illorum, & assiduitate tua infatuatus, improprium patiaris, & maluisse non nasci, & diem nativitatis tuæ maledicas.

* 2. Reg. 16. 7. 20 * Homo assuetus in verbis improprietatis, in omnibus diebus suis non erudietur.

21 Duo genera abundant in peccatis: & tertium adducit iram, & perditionem.

22 Anima calida quasi ignis ardens, non exstinguetur, donec aliquid glutiat:

23 Et homo nequam in ore carnis suæ non desinet, donec incendat ignem.

24 Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens usque ad finem.

* Isa. 23. 15. 25 Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens in animam suam, & dicens: * Quis me videt?

26 Tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me: quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altissimus.

27 Et non intelligit quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit a se timorem Dei hujusmodi hominis timor, & oculi hominum timentes illum:

28 Et non cognovit quoniam oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes.

29 Domino enim Deo, antequam crearentur, om-

omnia sunt agnita: sic & post perfectum respiciet omnia.

30 Hic in plateis civitatis vindicabitur, & quasi pullus equinus fugabitur: & ubi non speravit, apprehendetur.

31 Et erit dedecus omnibus, eo quod non intellexerit timorem Domini.

32 * Sic & mulier omnis relinquens virum suum, & statuens hæreditatem ex alieno matrimonio: * Lev. 20. 10. Deut. 22. 22.

33 Primo enim in lege Altissimi incredibilis fuit: secundo in virum suum deliquit: tertio in adulterio fornicata est, & ex alio viro filios statuit sibi.

34 Hæc in Ecclesiam adducetur, & in filios ejus respicietur.

35 Non tradent filii ejus radices, & rami ejus non dabunt fructum.

36 Derelinquet in maledictum memoriam ejus, & dedecus illius non delebitur.

37 Et agnoscent, qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est, quam timor Dei: & nihil dulcius quam respicere in mandatis Domini.

38 Gloria magna est sequi Dominum: longitudo enim dierum assumetur ab eo.

CAPUT XXIV.

Sapientia multiplices suas laudes & originem describit, & mire ad sui amplexum invitat, omnia suæ doctrinæ splendore illustrans.

1 Sapientia laudabit animam suam, & in Deo honorabitur, & in medio populi sui gloriabitur,

2 Et in Ecclesiis Altissimi aperiet os suum, & in conspectu virtutis illius gloriabitur,

3 Et in medio populi sui exaltabitur, & in plenitudine sancta admirabitur,

4 Et in multitudine electorum habebit laudem, & inter benedictos benedicetur, dicens:

5 Ego ex ore Altissimi prodivi primogenita ante omnem creaturam:

6 Ego feci in cælis, ut oriretur lumen indeficiens, & sicut nebula texi omnem terram:

7 Ego in altissimis habitavi, & thronus meus in columna nubis. H h 5 8 Gy.

8 Gyrum cœli circuiui sola, & profundum abyssi penetravi, in fluctibus maris ambulavi,

9 Et in omni terra steti: & in omni populo,

10 Et in omni gente primatum habui:

11 Et omnium excellentium & humilium corda virtute calcavi: & in his omnibus requiem quæsiui, & in hæreditate Domini morabor.

12 Tunc præcepit, & dixit mihi Creator omnium: & qui creavit me, requieuit in tabernaculo meo.

13 Et dixit mihi: In Jacob inhabita, & in Israel hæreditare, & in electis meis mitte radices.

14 Ab initio, & ante sæcula creata sum, & usque ad futurum sæculum non desinam, & in habitatione sancta coram ipso ministravi.

15 Et sic in Sion firmata sum, & in civitate sanctificata similiter quieui, & in Ierusalem potestas mea.

16 Et radicavi in populo honorificato, & in parte Dei mei hæreditas illius, & in plenitudine sanctorum detentio mea.

17 Quasi cedrus exaltata sum in Libano, & quasi cypressus in monte Sion:

18 Quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rosæ in Jericho:

19 Quasi oliva speciosa in campis, & quasi plantanus exaltata sum juxta aquam in plateis.

20 Sicut cinnamomum, & balsamum aromati- zans odorem dedi: quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris.

21 Et quasi storax, & galbanus, & ungula, & gutta, & quasi Libanus non incusus vaporavi habitationem meam, & quasi balsamum non mistum odor meus.

22 Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ.

23 Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris: & flores mei fructus honoris & honestatis.

24 Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei.

25 In me gratia omnis viæ & veritatis, in me omnis spes vitæ & virtutis.

26 Tran-

26 Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & a generationibus meis implerini:

27 Spiritus enim meus super mel dulcis, & hereditas mea super mel & favum.

28 Memoria mea in generationes sæculorum.

29 * Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient. * Joan. 6. 15.

30 Qui audit me, non confundetur: & qui operantur in me, non peccabunt.

31 Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

32 Hæc omnia liber vitæ, & testamentum Altissimi, & agnitio veritatis.

33 Legem mandavit Moyse in præceptis justitiarum, & hereditatem domui Jacob, & Israel promissiones.

34 Posuit David puero suo excitare regem ex ipso fortissimum, & in throno honoris sedentem in sempiternum.

35 * Qui implet quasi Phison sapientiam, & sicut Tigris in diebus novorum. * Gen. 2. 11.

36 Qui adimplet quasi Euphrates sensum: * qui multiplicat quasi Jordanis in tempore messis. * Jos. 3. 15.

37 Qui mittit disciplinam sicut lucem, & affluens quasi Gehon in die vindemiæ.

38 Qui perficit primus scire ipsam, & infirmior non investigabit eam.

39 A mari enim abundavit cogitatio ejus, & consilium illius ab abyssu magna.

40 Ego sapientia effudi flumina.

41 Ego quasi trames aquæ immensæ de fluvio, ego quasi fluvius Dioryx, & sicut aquæductus exivi de paradiso.

42 Dixi: Rigabo hortum meum plantationum, & inebriabo prati mei fructum.

43 Et ecce factus est mihi trames abundans, & fluvius meus appropinquavit ad mare:

44 Quoniam doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus, & enarrabo illam usque ad longinquum.

45 Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino. 46 Ad-

492 ECCLESIASTICUS, CAP. XXV.

46 Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam, & relinquam illam quærentibus sapientiam, & non finem in progenies illorum usque in ævum sanctum.

Infr.
23. 18. 47 * Videte quoniam non soli mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus veritatem.

CAPUT XXV.

Tria quæ Domino placent, & tria quæ odit; novem insuspicabilia; laus timoris Dei; mulieris nequam mira detestatio; a muliere initium peccati & mortis; mulieris dominium non ferendum.

1 IN tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus.

2 Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier bene sibi consentientes.

3 Tres species odit anima mea, & aggravat valde animæ illorum:

4 Pauperem superbum: divitem mendacem: senem fatuum & insensatum.

5 Quæ in juventute tua non congregasti, quomodo in senectute tua invenies?

6 Quam speciosum canitiei iudicium, & presbyteris cognoscere consilium!

7 Quam speciosa veteranis sapientia, & gloriosis intellectus, & consilium!

8 Corona fenum multa peritia, & gloria illorum timor Dei.

9 Novem insuspicabilia cordis magnificavi, & decimum dicam in lingua hominibus:

10 Homo, qui jucundatur in filiis, vivens & videns subversionem inimicorum suorum.

Infr.
26. 1.
* *Supp.*
24. 1. &
19. 15.
Jacob. 3.
7. 11 * Beatus, qui habitat cum muliere sensata, & qui lingua sua non est lapsus, & qui non servivit indignis se.

12 Beatus, qui invenit amicum verum, & qui enarrat justitiam auri audienti.

13 Quam magnus, qui invenit sapientiam & scientiam! sed non est super timentem Dominum.

14 Timor Dei super omnia se superposuit:

15 Beatus homo, cui donatum est habere timo-

ECCLESIASTICUS, CAP. XXV. 495

timorem Dei: qui tenet illum, cui assimilabitur?

16 Timor Dei initium dilectionis ejus: fidei autem initium agglutinandum est ei.

17 Omnis plaga tristitia cordis est: & omnis malitia, nequitia mulieris.

18 Et omnem plagam, & non plagam videbit cordis:

19 Et omnem nequitiam, & non nequitiam mulieris:

20 Et omnem obductum, & non obductum odientium:

21 Et omnem vindictam, & non vindictam inimicorum.

22 Non est caput nequius super caput lubricum:

23 Et non est ira super iram mulieris. * Com-
morari leoni & draconi placebit, quam habitare
cum muliere nequam. *Infr.*
21. 19.

24 Nequitia mulieris immutat faciem ejus: & obcæcat vultum suum tanquam ursus: & quasi faccum ostendit. In medio proximorum ejus.

25 Ingemuit vir ejus, & audiens suspiravit modicum.

26 Brevis omnis malitia super malitiam mulieris, fors peccatorum cadat super illam.

27 Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani, sic mulier linguata homini quieto.

28 * Ne respicias in mulieris speciem, & non
concupiscas mulierem in specie. *Infr.*
42. 6.

29 Mulieris ira, & irreverentia, & confusio magna.

30 Mulier si primatum habeat, contraria est viro suo.

31 Cor humile, & facies tristis, & plaga cordis, mulier nequam.

32 Manus debiles, & genua dissoluta, mulier, quæ non beatificat virum suum.

33 * A muliere initium factum est peccati, &
per illam omnes morimur. *Gen.*
2. 6.

34 Non des aquæ tuæ exitum, nec modicum: nec mulieri nequam veniam prodeundi.

35 Si non ambulaverit ad manum tuam, confundet te in conspectu inimicorum.

36 A carnibus tuis abscinde illam, ne semper te abutatur.

CAPUT XXVI.

Proponit vicissim laudes bonæ mulieris, & vituperia malæ ac zelotypæ: filia custodienda: tria timenda. duo contristantia, & duo periculosa.

1 **M**ulieris bonæ beatus vir: numerus enim annorum illius duplex.

2 Mulier fortis oblectat virum suum, & annos vitæ illius in pace implebit.

3 Pars bona, mulier bona, in parte timentium Deum, dabitur viro pro factis bonis:

4 Divitis autem, & pauperis cor bonum, in omni tempore vultus illorum hilaris.

5 A tribus timuit cor meum, & in quarto facies mea metuit.

6 Delaturam civitatis: & collectionem populi:

7 Calumniam mendacem, super mortem, omnia gravia:

8 Dolor cordis & luctus, mulier zelotypa.

9 In muliere zelotypa flagellum linguæ, omnibus communicans.

10 Sicut boum jugum, quod movetur, ita & mulier nequam: qui tenet illam, quasi qui apprehendit scorpionem.

11 Mulier ebriosa, ira magna: & contumelia, & turpitudinis illius non tegetur.

12 Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, & in palpebris illius agnosceatur.

13 In filia non avertente se, firma custodiam, ne inventa occasione utatur se.

14 Ab omni irreverentia oculorum ejus cave, & ne mireris, si te neglexerit.

15 Sicut viator sitiens, ad fontem os aperiet, & ab omni aqua proxima bibet, & contra omnem palum sedebit, & contra omnem sagittam aperiet pharetram, donec deficiat.

16 Gratia mulieris sedulæ delectabit virum suum, & ossa illius impinguabit.

17 Disciplina illius datum Dei est.

18 Mu-

18 Mulier sensata & tacita, non est immutatio eruditæ animæ.

19 Gratia super gratiam, mulier sancta & pudorata.

20 Omnis autem ponderatio non est digna continentis animæ.

21 Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domus ejus.

22 Lucerna splendens super candelabrum sanctum, & species faciei super ætatem stabilem.

23 Columnæ aureæ super bases argenteas, & pedes firmi super plantas stabilis mulieris.

24 Fundamenta æterna super petram solidam, & mandata Dei in corde mulieris sanctæ.

25 In duobus contristatum est cor meum, & in tertio iracundia mihi advenit:

26 Vir bellator deficiens per inopiam: & vir sensatus contemptus:

27 Et qui transgreditur a justitia ad peccatum, Deus paravit eum ad rhompheam.

28 Duæ species difficiles & periculosæ mihi apparuerunt, difficile exiit negotians a negligentia: & non justificabitur caupo a peccatis laborum.

CAPUT XXVII.

Ob inopiam & amorem divitiarum multi delinquant: timor Domini constanter servandus; tentatio probat eum, qui tentatur: sequenda justitia: inconstantia pulsi: modestia in verbis servanda: secreta amici non revelanda: de annuente oculo & insidioso.

1 **P**ropter inopiam multi deliquerunt: & qui querit locupletari, avertit oculum suum.

2 Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur, sic & inter medium venditionis & emptionis angustiaabitur peccatum.

3 Conteretur cum delinquente delictum.

4 Si non in timore Domini tenueris te instantem, cito subvertetur domus tua.

5 Sicut in percussura cribri remanebit pulvis, sic aporia hominis in cogitatu illius.

6 Va-

6 Vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis.

7 Sicut rufficatio de ligno ostendit fructum illius, sic verbum ex cogitatu cordis hominis.

8 Ante sermonem non laudes virum: hæc enim tentatio est hominum.

9 Si sequaris justitiam, apprehendes illam: & indues quasi poderem honoris, & inhabitabis cum ea, & proteget te in sempiternum, & in die agnitionis invenies firmamentum.

10 Volatilia ad sibi similia conveniunt: & veritas ad eos, qui operantur illam, revertetur.

11 Leo venationi insidiatur semper: sic peccata operantibus iniquitates.

12 Homo sanctus in sapientia manet sicut sol: nam stultus sicut luna mutatur.

13 In medio insensatorum ferva verbum temporis: in medio autem cogitantium assiduus esto.

14 Narratio peccantium odiosa, & risus illorum in deliciis peccati.

15 Loquela multum jurans, horripilationem capiti statuet: & irreverentia ipsius obturatio aurium.

16 Effusio sanguinis in rixa superborum: & maledictio illorum auditus gravis.

17 Qui denudat arcana amici, fidem perdit, & non inveniet amicum ad animum suum.

18 Dilige proximum, & conjungere fide cum illo.

19 Quod si denudaveris absconsa illius, non persevereris post eum.

20 Sicut enim homo, qui perdit amicum suum, sic & qui perdit amicitiam proximi sui.

21 Et sicut qui dimittit avem de manu sua, sic dereliquisti proximum tuum, & non eum capies.

22 Non illum sequaris, quoniam longe abest: effugit enim quasi caprea de laqueo: quoniam vulnerata est anima ejus.

23 Ultra eum non poteris colligare. Et maledicti est concordatio:

24 Denudare autem amici mysteria, desperatio est animæ infelicis.

25 An-

25 Annuens oculo fabricat iniqua, & nemo eum abjiciet:

26 In conspectu oculorum tuorum condulcabit os suum, & super sermones tuos admirabitur: novissime autem pervertet os suum, & in verbis tuis dabit scandalum.

27 Multa odivi, & non coæquavi ei, & Dominus odiet illum.

28 Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadet: & plaga dolosa, dololi dividet vulnera.

29 Et qui foveam fodit, incidet in eam: & qui statuit lapidem proximo, offendet in eo: & qui laqueum alicui ponit, peribit in illo.

30 Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur, & non agnoscat, unde adveniat illi.

31 Illusio, & improprium superborum, & vindicta sicut leo insidiabitur illi.

32 Laqueo peribunt, qui oblectantur casu justorum: dolor autem consumet illos, antequam moriantur.

33 Ira & furor, utraque execrabilia sunt, & vir peccator continens erit illorum.

CAPUT XXVIII.

Non querenda vindicta, sed offensa remittenda: ab ira ac lite cessandum: mala linguæ & pericula ipsius, & de tertia lingua: aures sepiendæ adversus linguam nequam, orique fratrum imponendum.

1 **Q**ui vindicari vult a Domino inveniet vindictam, & peccata illius servans servabit.

2 Relinque proximo tuo nocenti te: & tunc deprecanti tibi peccata solventur.

3 Homo homini reservat iram, & a Deo quarit medelam.

4 In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur?

5 Ipse cum caro sit, reservat iram, & propitiationem petit a Deo? quis exorabit pro deliciis illius?

6 Memento novissimorum, & desine inimicari:

Tom. III.

li

7 Ta-

Dent.
32. 35.
Matth.
6. 14.
Marc.
11. 25.
Rom.
12. 19.